

Uusi lakikielen sanakirja.

Suomalais-ruotsalais-saksalainen lakikielen sanakirja hakemistoineen. Toimittanut Y. J. HAKULINEN. XII + 729 s. 1944. WSOY.

Kun suomi viime vuosisadan jälkipuoliskolla alkoi historiallistenkin syiden jouduttaessa kehkeytyä virastokielenä käytettäväksi, oli keskeisimmän laki- ja virkakielen sanaston luominen ja täsmäntäminen tärkeä tehtävä. Yksiin aikoihin ilmestyikin v. 1883 erinäisten esitöiden jälkeen sekä ruotsalais-suomalainen että suomalais-ruotsalainen sanasto. Nämä vihot — kumpikin käsitti vain satakunta sivua — tyydyttivät tietenkin vain kipeimmän tarpeen. Kahden vuosikymmenen kuluttua, v. 1903, ilmestyi tunnettu ja merkitykseltään tärkeä Sonckin ruotsalais-suomalainen laki- ja virkakielen sanakirja. Tämä teos on näihin asti ollut ainoa puheena olevan alan erikoissanastomme. Sellaista, jossa suomi olisi ensimmäisenä, ei siis ole alussa mainitun, Ferd. Ahlmanin toimittaman suomalais-ruotsalaisen sanaston jälkeen ollut. Alku seitsemättäkymmentä vuotta ehti kulua, ennenkuin valmistui oikeusneuvos Y. J. Hakulisen toimittama, mainittuja edeltäjiään huomattavasti laajempi lakikielen sanakirja, joka lisäksi on kolmikielinen.

Teoksen pääosa, suomalaisilla hakusanoilla alkava yleisen lakikielen sanasto, on 485 sivun laajuinen; sanoja on arviolta 20.000—25.000. Ruotsalaisten ja saksalaisten sanojen viittaushakemistot käsittävät kumpikin n. 100 sivua. Lopussa on vielä lainopillisessa kirjallisuudessa käytettävien lyhennysten luetteloita.

Enin osa sana-artikkeleja vain esittää termin ruotsalaisen ja saksalaisen vastineen, esim.: **osuuksiliike**—*andelsaffär*—*genossenschaftliches Geschäft*; **toimipalkkio**—*provision*—*Provision*. Mutta suureen määrään tärkeitä sanoja on lainopillisesta kirjallisuudesta poimittu konneksioita ja käyttöesimerkkejä, niin että artikkeli saattaa ottaa tilaa kokonaisen palstan mitan; tällaisia laajasti esitettyjä sanoja ovat mm. ehto, ilmoittaa, kanne, laki, määrätä, oikeus, virka. Suositeltavampaan sanaan viitataan sellaisesta, joka on esim. vanhentunut tai jostakin muusta syystä terminä vasta toiselle sijalle pantava. Näin on suoritettu runsaasti arvokasta normatiivista selvittelyä, ja varsinkin viittaamalla vierasperäisistä sanoista mitantäyttäviin suomalaisiin sanoihin on varmaan edistetty kotoisen sanavaraston vakiintumista. Lukuisissa tapauksissa on sanaan liitetty määrittelevä selitys, ja joskus on käytetty myös latinaista lainopillista sanontaa hakusanan merkityksen ilmaisimena.

Maallikkokin silmäilee tämän sanakirjan sivuja mielihyvää tuntien. Ploitsee kielen ilmaisuvarojen kehittymisestä ja siitä viljelytyöstä, joka tällä tärkeällä alalla on suoritettu. Silmään sattuu sieltä täältä sana tai sanonta, joka kauniilla tavalla osoittaa äidinkielemme selkeytymistä ja itsenäistymistä sekä tunnettua uusienkin termien syntymisen helppoutta. Tuossa vilahtaa: **tasinko**—*utjämning vid delning eller avvitrting*—*Ausgleichung bei Teilung oder Auseinandersetzung*, taikka: **kiiste**—*processinvändning*, som innebär bestridande av kärandens anspråk; toisaalla tulee lehteillessä vastaan: **koontaa**—*kodifiera*, **lakikoonnos**—*kodifikation av lagar*, **oikeuseuentymä**, **-vähentymä**, **eritelmä** (*erittelyn tulos*)—*specifikation*, **erittely**—*specifikation*; prof. Tunkelon tähän teokseen ehdottamat **myöhentää** (*päiväys*) — *postdatera* ja **varhentaa** (*päiväys*) — *antedatera* varmaan tekevät lakikielellemme hyvän palveluksen. Lisää mielenkiintoisia poimintoja voi tehdä erilaisista seikoista: **esiintymä** ja **löydös** ovat molemmat ruotsiksi *fyndighet*; **verovuosi**—*skatteår* (jolta vero määrätään), **verotusvuosi**—*beskattningsår* (jona verotus toimitetaan); **met-sänhävitys**, ei enää *-raiskaus*; **luontoisetu** ym. samanalkuiset yhdyssanat on erotettu luontais-alkuisista, jollaisia ne varhemmin poikkeuksetta olivat; **tiedoittaa** on ruotsiksi: *meddela*, *giva meddelande*; *tillkännagiva*; *underrätta*; *informera* — tämä melko nuori sanamme on siis jo saanut tärkeän tehtävän (sen johdannoksella **tiedoitus** on seitsemän ruotsal. vastinetta!); **sopimus**-sanalla on seitsemän ruotsalaista ja yhdeksän saksalaista vastinetta; lisäyksiin on ehtinyt mm. **kirkkohallitus**, **kirkkoneuvos**. — **Saattokirje** olisi ehkä näppärämmin *saatekirje*; **neliö** kaupunginkorttelin merkityksessä ei käyne aina päinsä; **luvanta** ym. samantyyppiset johdannokset ovat analogisia ja outoja (pro *lupaanta*, joka kyllä tuntuu raskaalta), mutta kotiutunevat ajan oloon.

Vierasperäisten sanain kirjoittamisessa on teoksen toimittamista tarkastaneen toimituskunnan päätöksestä noudatettu sellaista periaatetta, että kaikki *aatio*-loppuiset sanat on kirjoitettu *atio*-loppuisina (*obligatio*, *spezifikation*, *kompensatio* jne.). Tämä on sitäkin valitettavampaa, kun vierasperäisten sanain kirjoittamisen ohjeluttelon ja siis kieliasiantuntijain kanta on ollut toimituskunnan tiedossa.

H. T.